

Makale Türü: Araştırma Makalesi

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL VE OKUL MÜDÜRÜ KAVRAMLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Durdağı AKAN¹ Mehmet Ali YARIM²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı ilkökuller öğrencilerinin “okul” ve “okul müdürü” kavramlarına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, Erzurum ilinin Yakutiye ilçesinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında farklı ilkökullerde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 80 kişilik bir grup oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırma kapsamında yer alan ilkökuller öğrencilerinin “Okul/okul müdürü....gibidir, çünkü...” cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde ve yorumlanmasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler okul kavramına ilişkin 39, okul müdürü kavramına ilişkin ise 43 metafor üretmişlerdir. Öğrencilerin % 92.4’ü okulu olumlu bir kavram olarak algılamaktadırlar ve okulu öğretici, geliştirici bir yaşam alanı bir eğlence ve oyun merkezi olarak görmektedirler. Öğrencilerin okul müdürü kavramına ilişkin ürettikleri 43 metaforun 38’ i olumludur. Öğrenciler okul müdürünü bir yandan ailesinin bir üyesi görüp severken diğer yandan da sınırlı yapısı ve yönetsel ağırlığı nedeniyle bir korku unsuru olarak da görmektedirler.

Anahtar kelimeler: Okul, Metafor, Okul müdürü

METAPHORIC PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ABOUT THE SCHOOL AND SCHOOL PRINCIPAL

Abstract

The main aim of this research is to reveal the perceptions of primary school students about “school” and “school principal” concepts by way of metaphors. The study group consisted of 80 students from 3rd and 4th grade students from different primary schools in Yakutiye district of Erzurum province in the 2018-2019 academic year. The research data was obtained by completing the statement, which “the school /the school manager is like...because...” ,by the primary school students. Content analysis technique was used to analyze and interpret the data. According to the results of the study, students produced 39 metaphors related to school concept and 43 metaphors for the concept of school principal. 92.4% of the students perceive the school as a positive concept and perceive the school as an educational center, a living space, an entertainment and a game center. 38 of the 43 metaphors produced by the students for the concept of school principal are positive. Students perceive the school principal as a member of their family. On the other hand, the students perceive the school principal as an element of fear because of their nervous and administrative responsibility.

Key words: School, Metaphor, School Principa

1. Giriş

¹Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi,. durdagiakan@atauni.edu.tr, orcid: 0000-0002-5397-8470

²Doktora Öğrencisi, Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ABD., karazeybekli@hotmail.com, orcid: 0000-0002-8168-8526

Bu Yavına Atıfta Bulunmak için: Akan, D. ve Yarım, M. A., (2019), İlkokul Öğrencilerinin Okul ve Okul Müdürü Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 223-233.

Okul, insanlara temel bilgi ve becerileri kazandıran, hayattaki çeşitli rollere hazırlayan bir yer olarak görülmektedir. Okulun zaman içerisinde değişen ve gelişen rol ve sorumlulukları onun varlığına yönelik bakış açıları da etkilemiştir (Balcı, 2007; Illich, 2005; Şişman, 2002). Okul, bireyler için bir örgüt, bir işletme, bir aile, bir insan topluluğu olarak tanımlanabilir. Bu algılardan bekli de en önemlisi okul, her şeyden önce bir insan topluluğudur (Şişman, 2007). Bir insan topluluğu olan okulların varlığını sürdürmesi, amacına ulaşması, etkililiğinin ve verimliliğinin artmasında en önemli görev okul müdürüne düşmektedir. Okul yönetiminin görevi, okulu, önceden belirlenmiş amaçlara ulaştırmak için uygulamalar yapma ve önlerine çıkan fırsatlardan yararlanabilme, eldeki her türlü imkân etkili ve verimli bir şekilde kullanabilme, amaçlara dönük politikalar belirleyip, kararlar alıp uygulayabilmedir. (Taymaz, 1995; Demirtaş, 2005; Gülşen ve Gökyer, 2012).

Bir okulda değişim, gelişim ve eğitim yenilikleri için gerekli şartların oluşturulması büyük oranda okul müdürlerine bağlıdır (Fullan, 2002, Çelikten 2004). Okul müdürlerinin her türlü yönetim faaliyetleri esnasında sürekli etkileşim halinde bulunduğu kişiler olan öğrencilerin okul ve okul yöneticileriyle ilgili zihinlerinde çeşitli algılar oluşmaktadır. Bu algıların ortaya çıkarılması müdürlerin yönetim biçimlerini ve kişilik özelliklerini belirleme, öğrenciler ile okul yöneticilerinin karşılıklı ilişkilerinin yönünü ve niteliğini belirleme, daha da önemlisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkileme bakımından önemlidir (Cerit 2008; Yalçın ve Erginer, 2012).

Okulu ve okulda insan davranışını sadece nesnel açıdan ele almak, okulun ve insanın öznel yanlarını göz ardı etmek, okulu ve onun içinde olup bitenleri anlamak ve açıklamak için yeterli değildir (Şişman ve Taşdemir, 2008). Değişen şartlarla birlikte bireylerin değişen eğitim unsurları algıları bağlamında okulların bütün paydaşlarının özellikle de öğrencilerin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının okula ilişkin algılarını tespit etmek eğitim sistemimiz açısından büyük önem taşımaktadır. Bireylerin açıkça ifade etmeye çekindikleri, okula ilişkin tüm algı ve tutumların ortaya çıkarılması açısından metaforları kullanmak net, ucuz ve çabuk veriler elde etmemizi sağlaması açısından oldukça önemlidir. Metaforlar, yöneticileri yeni düşünce tarzları yaratmaya ve davranmaya özendirici güçlü ve etkili birer kavram yaratma aracıdır (Çelikten, 2006).

Türkçe'ye Fransızcadan geçen ve istiare, ödünçleme anlamına gelen metafor kavramı "bir yerden başka bir yere götürmek" anlamına gelen, anlamı zenginleştirmekle kalmayıp aynı zamanda anlamda önemli bir değişikliğe uğratan temel bir zihin mekanizmasıdır (Ayverdi, 2005; Teoman, 2003). Metafor, bir konuyu diğer bir konunun bakış açısından algılamaya ve anlamaya izin veren zihindeki bilgiler arasında bir bağ kurma süreci olarak tanımlanabilir (Eraslan, 2011).

Metaforlar hayatta tam olarak bilgi sahibi olmadığımız birçok şey hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmamızı sağlar. Günlük tecrübemizle edindiğimiz her hangi bir nesnenin, kavramın, durumun ya da olgunun anlamı ve kavramı kuvvetlendirmek maksadıyla başka bir kavrama veya duruma benzetilmesidir. Aynı zamanda bu benzetmenin nedenini belirtilerek, dili zenginleştirmek ve etkili bir biçimde düşünceleri dilsel eylemlere dönüştürmek maksadıyla kullanılan yapılardır (Cerit, 2008; Kövecses, 2002; Saban, 2008; Lakoff & Johnson, 2005).

Metaforlar artık günlük konuşmaları zenginleştirmenin dışında, öğrencilerin zihinsel süreçlerini ve iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan eğitim araştırmalarında, karmaşık kavram ve terimlerin öğretilmesinde, soyut kavramların somutlaştırılmasında ve görselleştirilmesinde de yaygın ve etkili bir şekilde kullanılmaktadır (Şeyihoğlu ve Gençler, 2011; Saban, 2004; Güveli vd., 2011). Eğitim araştırma ve süreçlerinde kullanılan

metaforların inanç, tutum ve varsayımlarının nedenlerini belirleme, toplumun bütün paydaşlarına okulun güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunu bilme, öğretmen ve yöneticilerin rolleri ve nitelikleri hakkında, eğitim öğretim süreçleri hakkında bilgi sağlama gibi faydaları da vardır (Ben-Peretz, Mendelson ve Kron, 2003 ; Balcı, 2011).

Balcı'ya (2011) göre, Türkiye de eğitim ile ilgili metaforlar aracılığıyla bilgi toplama araştırmaları 1990' ların ikinci yarısından itibaren başlamıştır. Literatürde metaforlar aracılığıyla yapılan bir çok araştırma bulunmaktadır ve bu çalışmalarda daha çok öğrenci, yönetici, öğretmen, müfettiş, okul kültürü, sınıf, eğitim, araştırma görevlisi gibi kavramlar, eğitimle etkileşim içinde olan bireylerin metaforik algıları üzerinde yoğunlaşmıştır (Baker, 1991; Radman, 1997; Bromem ve Stahl, 1999; Cerit, 2006; Abdelwali, 2007; Saban, 2008; Saban, 2008; Cerit, 2008 ; Güven & Güven, 2009; Oflaz, 2011; Özdemir, 2012; Yalçın ve Erginer, 2012; Akan, Yalçın ve Yıldırım, 2014; Balcı, 2011; Nalçacı ve Bektaş, 2012; Kalyoncu, 2012; Özdemir, 2012; Doğan, 2013; Koçak, 2013; Toker, Gökçe ve Bülbül, 2014; Ekiz ve Koçyiğit, 2013).

Baş döndürücü bir hızla değişen dünyada bireylerin özellikle de sürekli bir öğrenme ve gelişme sürecinde olan öğrencilerin yaşama ve eğitime karşı olan algıları da aynı hızla değişebilmektedir. Bu değişimlerin sistemli ve sürekli bir şekilde tespit edilmesi, eğitim öğretim süreçlerini geliştirmeyi düşünen yönetim mekanizmalarına eğitimsel veri sağlama, yönetici ve öğretmenlerin rollerini ve sorumluluklarını anlamlandırmalarına yardımcı olması açısından önemlidir (Çelikten, 2006). Yapılacak bu tespitlerin farklı coğrafya ve yaş guruplarında yapılması bölgeler arası eğitim farkının fazla olduğu Türkiye'de eğitim süreç ve unsurlarını daha iyi anlama, zihinlerde yaşanan sorunları tespit etme ve öğretim süreçlerini geliştirme bağlamında önemli bilgiler sağlayacaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Okulların en temel amacının, öğrencilerin gelişimlerinin izlenmesi ve desteklenmesi olduğu için, öğrencilerin okul ve okul müdürlerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması oldukça önemlidir. Bu düşünceyle bu çalışmada ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramlarına ilişkin zihinsel imgelerini (metaforları) ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

3. Yöntem

Bu araştırmada araştırma deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomoloji) yaklaşımı kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji), insanların gerek bireysel gerekse de topluca edindikleri deneyimleri nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını, herhangi bir kişi, nesne veya olguyu nasıl tarif ettiklerini, nasıl hatırladıklarını, nasıl değerlendirdiklerini ve diğer insanlara nasıl bir dil kullanarak aktardıklarını araştıran, bireylerin kendi bakış açısından algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Patton, 2001; Ersoy, 2016). Bu bağlamda araştırma sürecinde belirlenen “okul” ve “okul müdürü” kavramları üzerine odaklanan metaforik bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Erzurum ilinin Yakutiye ilçesinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında farklı ilkokullarda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 80 kişilik bir gruptur. 1. ve 2. Sınıf öğrencileri ifade ve anlatım sıkıntısı düşüncesi ile örnekleme dahil edilmemiştir. Çalışma gurubuna kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi; maliyetin az olması, araştırmacıya tanıdık bir katılımcı grubu olması, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2013) .

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin frekansları ve yüzdesi Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo-1 Katılımcı Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategoriler	n	%
1. Cinsiyet	(1) Kız	89	55,9
	(2) Erkek	70	44,1
Toplam		159	100
Sınıf	3.Sınıf	63	39,7
	4.Sınıf	96	60,3
Toplam		159	100

Tablo 1’ de görüldüğü üzere katılımcıların % 55,9’ u kız, % 44,1’ i erkek,% 39,7’ si 3. sınıf, 60,3’ ü ise 4. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

5. Veri Toplanma Aracı

Araştırmada birinci bölümde, öğrencilerin kişisel bilgilerine yönelik soruların yer aldığı, ikinci bölümde ise öğrencilerden okul ve okul müdürü kavramlarını bir metaforla tanımlamaları ve kullandıkları metaforun nedenini belirtmelerinin istendiği iki soruluk bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracının ikinci bölümde öğrencilerden, “okulu/okul müdürünü .....benzetiyorum. Çünkü .....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir.

6. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, herhangi bir metnin ya da belgenin içeriğinin incelenmesi ve sayısal olarak ifade edilmesinden oluşan, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Ekiz, 2015). Araştırmada elde edilen veriler önce kodlanmış daha sonra birbiriyle ilintili olan kodlar için temalandırma yapılmıştır ve kodlar temalara göre düzenlenmiştir. Oluşturulan kodlar temalar iki alan uzmanına gönderilmiş ve alınan görüşlere göre gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlilik Formülü = Görüş birliği /

Görüş birliği + Görüş ayrılığı formülü ile hesaplanmıştır. Uzlaşma oranı % 89 olarak bulunmuştur. Alan uzmanı ve araştırmacı değerlendirmeleri arasında % 70' in üzerinde bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlanması araştırmanın güvenilirliği için geçerli bir orandır (Miles ve Huberman; 1994). Analizin son aşamasında bulguların yorumlanması yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Ekiz, 2015).

7. Bulgular

Bu bölümde çalışma grubundaki öğrencilerin “okul” ve “Okul müdürü” kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforlara ve onların kategorilere ayrılması ile oluşturulan bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin cümlelerinden de alıntılar yapılmıştır.

Öğrencilerin okul kavramına yönelik metaforik algıları Tablo 1' de gösterilmiştir.

Tablo-2 Öğrencilerin Okul Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Ev	51	Saray	3	Güzel Bir İnsan	1
Bilgi Evi	9	Otobüs	3	Ağaç	1
Güzel Bir Yer	8	Kale	3	Bilim Evi	1
Park	7	Sağlık Ocağı	3	Gökkuşağı	1
Yuva	7	Eğitimsiz Okul	3	Gül	1
Kütüphane	5	Merdiven	2	Papatya	1
Avm	5	Durak	2	Dershane	1
Otel	4	Eğitim Evi	2	Servis	1
Hastane	4	Hapishane	2	Lunapark	1
Kötü bir okul	4	Şato	2	Spor salonu	1
Akıl yuvası	4	Güneş	2	Kitap	1
Kuran Kursu	3	Bakkal	1	Bizim Binaya	1
Cami	3	Yurt	1	Yaşam Yuvası	1
Dünya	3	Roman	1	Çocuklara	1
Toplam 159					

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin okul kavramına ilişkin 39 metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforların 36' sı olumlu, 3' ü ise olumsuzdur. Öğrenciler okul kavramını en çok ev (51) metaforuna benzettikleri görülmektedir. Diğer sık tekrarladıkları metaforlar ise (9), bilgi evi (9), güzel bir yer (8), park (7), yuva (7), kütüphane (5), avm (5), akıl yuvası (4), hastane (4), kötü okul (4)'dur. Okul kavramına ilişkin örnek öğrenci ifadeleri şunlardır:

“Okulu parka benzetiyorum. Çünkü bir sürü eğlenceli arkadaş var. Sanki hep birlikte parktayız gibi düşünüyorum. (9)”

“Okulu bir kütüphaneye benzetiyorum. Çünkü burada bilgiler öğreniyorum. (23)”

“Okulu bir şatoya benzetiyorum. Çünkü şato gibi kapının önünde asker gibi muhafız öğretmenler prenses gibi eğitim için gelmiş öğrenciler var. (19)”

“Okulu bir yaşam yuvasına benzetiyorum. Çünkü öğretmenler orda bize hayatı öğretiyorlar. (101)”

“Okulu bilgi yuvasına benzetiyorum. Çünkü sürekli yeni bilgiler öğreniyorum. (48)”

“Okulu evime benzetiyorum. Çünkü okulda evimdeki gibi rahat hissediyorum. (12)”

“Okulu 2. evime benzetiyorum. Çünkü evim gibidir orası. Arkadaşlarım da kardeşlerim gibidir. (90)”

“Okulu bir eğitim evine benzetiyorum. Çünkü okulda eğitim öğreniyorum ve eğitim çok önemlidir. (45)”

“Okulu papatyaya benzetiyorum. Çünkü okulum çok renkli ve seviyorum. (30)”

“Okulu yuvaya benzetiyorum. Çünkü çok güzel günler geçiriyorum. (109)”

“Okulu bir otobüse benzetiyorum. Çünkü çocuklar yolcu müdür ise şofördür. (56)”

“Okulu hapishaneye benzetiyorum. Çünkü dört alan etrafında daralıyorum, patlıyorum, sıkılıyorum. (3)”

“Okulu kötü bir okula benzetiyorum. Çünkü hep kavga oluyor. (77)”

Öğrencilerin okul kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategorileştirilerek Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo-3 Okul Kavramına İlişkin Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	Yüzde
Güvenli güzel bir yer	68	% 42,7
Olumsuz bir ortam	9	% 5,6
Yaşam alanı	19	% 11,2
Öğretici ve yetiştirici bir yer	24	% 15
Rekabet ortamı	2	% 1,2
Eğlence ve oyun merkezi	8	% 5
Görkemli ve korunaklı bir yer	8	% 5
Toplayıcı ve bütünleştirici bir yer	11	% 6,9
Hoş ve renkli bir yer	8	% 5
Araç olarak	4	% 2,5
Toplam	159	% 100

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin okul kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların 10 kategoride toplandığı görülmektedir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların % 42,7' sinin (n=68) güvenli güzel bir yer , %15' inin (n=24) öğretici ve yetiştirici bir yer , %11,2' sinin (n=19) yaşam alanı, % 6,9' unun (n=11) toplayıcı ve bütünleştirici bir yer, % 5,6 'sının (n=9) olumsuz bir ortam, % 5 'inin (n=8) hoş ve renkli bir yer , % 5 'inin (n=8) eğlence ve oyun merkezi, % 5 'inin (n=8) görkemli ve korunaklı bir yer, % 2,5 'inin (n=4) araç olarak lider % 1,2 'sinin (n=2) rekabet ortamı kategorilerinde yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin oluşturduğu metaforlar sonucunda oluşturulan kategorilere göre okul kavramının en çok güvenli ve güzel bir yer, öğretici ve yetiştirici bir yer, yaşam alanı ve bütünleştirici be birleştirici bir yer olarak algılandığı söylenebilir. Öğrenciler sayıları az olmakla birlikte (8) okulu olumsuz bir yer olarak da algılamaktadırlar.

Öğrencilerin okul müdürü kavramına yönelik metaforik algıları Tablo 4' de gösterilmiştir.

Tablo-4 Öğrencilerin Okul Müdürü Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Baba	20	Sevecen Biri	2	Yardımsever	1
İyi Biri	15	Cumhurbaşkanı	2	Vali	1
Dede	14	Bekçi	2	Çelik	1
Amca	14	Doktor	2	Reis	1
Öğretmen	11	Aslan	2	Menekşe	1
Sinirli Biri	6	Haberci	1	Patron	
Yönetici	6	Gardiyan	1	Çiçek	1
Dayı	5	Otel Sahibi	1	Salyangoz	1
Lider	4	Sokaktan Biri	1	Tavşan	1
Kızgın Bir Amca	4	Saygılı İnsan	1	Padişah	1
Melek	3	Ev Sahibi	1	Büyük Adam	1
Abi	3	Tatlı Biri	1	Kral	1
Polis	3	Peri	1	Çocuk	1
Başkan	3	Park Sorumlusu	1		
Şoför	2	Amir	1		

Toplam 146

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin okul kavramına ilişkin 43 metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforların 38' i olumlu, 5' i ise olumsuzdur. Öğrenciler okul müdürü kavramına ilişkin en çok tercih ettikleri metaforlar baba (20), iyi biri (15), dede (14), amca (14), öğretmen (11), sinirli biri (6), yönetici (6), dayı (5)' dir. Okul müdürü kavramına ilişkin öğrenci ifadelerinde bazıları şunlardır:

“Okul müdürünü babama benzetiyorum. Çünkü o bizim iyiliğimiz için her şeyi yapar aynı babam gibi. (1)”

“Okul müdürünü güçlü bir aslana benzetiyorum. Çünkü çok güçlü olduğu için, aslan gibi bir önder olduğu için. (28)”

“Okul müdürünü dedeme benzetiyorum. Çünkü okul müdürü ve dedemi çok seviyorum ve müdürümüz bize çok iyi davranıyor. (97)”

“Okul müdürünü kızgın birisine benzetiyorum. Çünkü sürekli bağırdığı içini kızgın birisi. (86)”

“Okul müdürünü salyangoza benzetiyorum. Çünkü en sevdiğim hayvan salyangoz müdür de çok iyi yürekli bir. (12)”

“Okul müdürünü yenilikçi birine benzetiyorum. Çünkü okulda saz ve keman kursu açacağını söyledi. (62)”

“Okul müdürünü babama benzetiyorum. Çünkü babam gibi çok iyi biri. (53)”

“Okul müdürünü dayıma benzetiyorum. Çünkü çok yumuşak birisi. (80)”

“Okul müdürünü bir periye benzetiyorum. Çünkü bize hiç kızmıyor ve güler yüzlüdür. (124)”

“Okul müdürünü padişaha benzetiyorum. Çünkü burada o ne derse o oluyor. (39)”

“Okul müdürünü cumhurbaşkanına benzetiyorum. Çünkü bizim okulumuzu yönettiği için. (7)”

Öğrencilerin müdür kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategorileştirilerek Tablo 5’ de gösterilmiştir.

Tablo-5 Müdür Kavramına İlişkin Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	Yüzde
Güvenilir ve aileden biri	71	% 48,6
Yol gösterici ve geliştirici	12	% 8,2
Okulun temeli/yönetim merkezi	10	% 6,8
Olumsuzluk unsuru	15	% 10,2
Çalışkan ve sorun çözücü	6	% 4,1
Güç unsuru	18	% 12,3
Sevgi unsuru olma	14	% 9,5
Toplam	146	% 100

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin okul kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların 7 kategori oluşturdukları görülmektedir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların %48,6' sının (n=71) güvenilir ve aileden biri , %12,3' ünün (n=18) güç unsuru , %10,2' sinin (n=15) olumsuzluk unsuru, %9,5' inin (n=14) sevgi unsuru, % 8,2 'sinin (n=12) yol gösterici ve geliştirici, % 6,8 'inin (n=10) okulun temeli , % 4,1 'inin (n=6) çalışkan ve sorun çözücü kategorilerinde yer aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin oluşturduğu metaforlar sonucunda oluşturulan kategorilere göre okul müdürü kavramının en çok güvenilir aileden biri, bir güç unsuru ve olumsuzluk unsuru olarak algılandığı söylenebilir.

8. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İlkokul öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramına yönelik metaforik algılarını belirlemeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler okul kavramına ilişkin 39, okul müdürü kavramına ilişkin ise 43 metafor üretmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %92. 4' ü okulu olumlu bir kavram olarak algılamaktadırlar. Literatürde bu bulguları destekleyen çalışmalar mevcuttur(Cerit, 2006; Saban, 2008; Tuncay ve Özçınar, 2009; Özdemir, 2012; Demirtaş ve Çoban, 2014; Ateş, 2016; Uğurlu, 2018).Öğrencilerin büyük çoğunluğu okulu ev, yuva gibi güvenli ve güzel bir yere benzetmektedirler. Bu bulgular öğrencilerin okullarında kendilerini evlerindeki gibi güvenli ve mutlu hissettikleri söylenebilir. Bu çalışmanın sonucuna benzer şekilde Ateş (2016) yaptığı çalışmada öğrencilerin okulu bir yuva gibi gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca eldeki bulgulara göre öğrenciler okulu öğretici, geliştirici bir yaşam alanı bir eğlence ve oyun merkezi olarak görmektedirler. Cerit, (2006) ve Saban (2008)'de yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin okulu bir bilgi ve aydınlanma yeri ve sevgi yuvası olarak görmektedirler. Demirtaş ve Çoban (2014) ile Uğurlu (2018)' nun üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin üniversiteyi bir gelişme ve değişme yeri olarak görmektedirler. Bu çalışmalar göstermektedir ki öğrenciler gelişim dönemlerine uygun olarak ilkokullarda okulu bir yuva ve oyun yeri olarak görür iken üniversite yıllarında ise bir değişme olgunlaşma ve gelişme yeri olarak görmektedirler.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin okul müdürü kavramına ilişkin ürettikleri 43 metaforun 38' i olumludur. Bu sonucun aksine Örucü (2014) ve Pesen vd., (2015) tarafından yapılan çalışmalarda katılımcılar okul müdürüne ilişkin çoğunlukla olumsuz

metaforlar üretmişlerdir. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin üretmiş oldukları metaforların sırasıyla en çok, “güvenilir ve aileden biri”, “güç unsuru”, “olumsuzluk unsuru” kategorilerine ait olduklarını göstermektedir. En çok tekrar eden metaforlar ise baba, iyi biri, dede, amca, öğretmen gibi metaforlardır. Bu bulgulara göre öğrenciler okul müdürünü bir yandan ailesinin bir üyesi görüp severken diğer yandan da sinirli ve yönetsel ağırlığı nedeniyle bir korku unsuru olarak da görmektedir. Çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde Dönmez (2008), Yalçın ve Erginer (2012), Çobanoğlu ve Gökalp (2015)’in yaptıkları çalışmalarda da öğrencilerin en çok tekrar ettikleri metaforlar baba, aslan, çoban, diktatör, melek, çiçek ve annedir. Yıldırım ve Uğur (2011) tarafından yapılan bir araştırmada okul müdürü üniversite öğrencilerine göreli sopalı sert bir diktatördür sonucuna ulaşmıştır. Akan vd. (2014)’nin öğretmenler üzerinde yaptıkları çalışmada ise öğretmenlerin okul müdürü en çok komutan ve asker metaforlarına benzettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Eğitim sisteminin ana unsuru öğrencidir. Bu bağlamda öğrencilerin mevcut eğitim unsurlarının durumlarına ilişkin düşüncelerinin ortaya çıkarılması önemli katkılar sağlayabilir. Araştırmada üretilen metaforlar, ilkökul öğrencilerinin okul ve okul müdürü ile ilgili algılarının nasıl olduğunu ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Öğrenciler okulu kendi evleri ve oyun yeri olarak okul müdürünü ise ailesinden birisi olarak gördüğü için okullardaki uygulamaların öğrencilerin bu algı dünyasına uygun bir şekilde planlanıp yürütülmesi uygun olabilir. Öğrencilerin hayal dünyasını zenginleştirip Öğrenci algılarını önemli bir veri olarak kabul etmek öğrencilerin derslere karşı daha çok motive olmalarını sağlayacaktır.

Okul müdürü ile ilgili bazı olumsuz algıların var olduğunu kabul etmek gereklidir. Öğrencilerin bu algılarının düzeltilmesi açısından okul müdürlerinin iletişim becerilerini geliştirmeleri, öğrencilerle daha sıcak ilişkiler kurmaya özen göstermeleri yararlı olacaktır. Araştırma sonuçlarına göre okul müdürü aileden biri olarak görülmesine karşın öğretimsel açıdan öğrencilerde yeterince üst düzey algılanmamaktadır. Bu bağlamda okul müdürlerinin okul öğrenmesinde etkili olması için özellikle eğitim ile ilgili faaliyetlere katılmaları, sınıfları dolaşarak öğrencilerin akademik gelişimlerini daha yakından takip etmeli, rehberlik ve yol göstericilik görevlerini daha fazla yüklenmeleri, bilgi ve tecrübeleriyle öğrenci ve öğretmenlere rehberlik etmeleri gerektiği söylenebilir.

Bu araştırma öğrencilerin okul ve okul müdürü kavramlarına ilişkin algıları üzerinde yapılmıştır. Eğitimin diğer paydaşları üzerine yapılacak çalışmalarla eğitim sisteminin gelişim ve dönüşümü hakkında önemli veriler sağlayabilir.

Kaynakça

- Abdelwali M. (2007). *Metaphor, Simile, Culture: Beyond The Linguistic Expression*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Akan, D., Yalçın, S. ve Yıldırım, İ. (2014). “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Öğretmenlerin Metaforik Algıları. *İlköğretim Online*, 13(1), 169-179.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misâlli Büyük Türkçe Sözlük*. Kubbealtı Neşriyat. İstanbul.
- Baker, P. J. (1991). Mindful Engagement: Metaphors For School Improvoment. *The Education Digest*, 7, 32–35.
- Balcı, A. (2007). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme, Kuram Uygulama Ve Araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, F. A. (2011). Okul Metaforları: İlköğretim Müfettişlerinin Okul Algıları, *Eurasian Journal Of Educational Research*, 3 (44), 27-38

- Ben-Peretz, M., Mendelson, N. & Kron, F. W. (2003). How Teachers In Different Educational Context View Their Roles. *Teaching And Teacher Education*, 19, 277-290.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Okul Kavramıyla İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 669-699.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712
- Çelikten, M. (2004). Bir Okul Müdürünün Günlüğü, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 123-136.
- Çelikten, M. (2006). Kültür Ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Çobanoğlu, N., ve Gökalp, S. (2015). Öğretmen Adaylarının Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 279-295.
- Demirtaş, H., ve Çoban, D. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarına İlişkin Metaforları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1279-1300
- Demirtaş, Z. (2005). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Performanslarını Değerlendirme Ölçütleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44, 489-50
- Doğan, D. (2014). Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Kavramının Metaforlarla Analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7(3), 361-382.
- Dönmez, Ö. (2008). *Türk Eğitim Sisteminde Kullanılan Yönetici Metaforları*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekiz, D. Ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 21 (2), 439-458.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik Metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-22
- Ersoy, A.F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban & A. Ersoy (Edt.), *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Fullan, M. (2002). The Change Leader. *Educational Leadership*. 59 (8).
- Gülşen, C. ve Gökkyer, N. (2012). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. (2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güveli, E., İpek, A. S., Atasoy, E. Ve Güveli, H. (2011). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Kavramına Yönelik Metafor Algıları. *Turkish Journal Of Computer And Mathematics Education*, 2(2), 140-159.
- Güven, B. ve Güven S., (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512.
- Illich, I. (2005). *Okulsuz Toplum* (M. Özay, Çev.). İstanbul: Şule Yayınları
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının ‘Öğretmenlik’ Kavramına İlişkin Metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Koçak, C. (2013). Metaphorical Perceptions Of Teacher Candidates Towards The School Concept: Lotus Flower Model. *Mevlana International Journal Of Education*, 3 (4), 43-56.
- Kövecses, Z. 2002. *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G.,& Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam Ve Dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Miles, M, B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd Ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Nalçacı, A., Bektaş, F. (2012). Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 239-258.
- Oflaz, G., (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Matematik ve Matematik Öğretmeni Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları. 2nd International Conferance On New Trends In Education And Their Implications, 27-29 April, 2011, Antalya, Turkey.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen Adaylarının Okul, Okul Yönetimi Ve Türk Eğitim Sistemine Yönelik Metaforik Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358.
- Özdemir, M. (2012). Lise Öğrencilerinin Metaforik Okul Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Eğitim Ve Bilim*, 37(163), 96-109.
- Özdemir, S. M. (2012). Eğitim Programı Kavramına İlişkin Öğretmen Adaylarının Metaforik Algıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(3), 369-393.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Evaluation And Research Methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Pesen, A., Kara, İ., & Gedik, M. (2015). Çocuk Gelişimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencilerinin “Müdür” Kavramına İlişkin Metafor Algıları. *Sürt Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 28-48.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Şeyihoğlu, A. ve Genç, G. (2011). Hayat Bilgisi Öğretiminde Metafor Tekniğinin Kullanımı. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8 (3), 83-100.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler Ve Kültürler*, Ankara: Pegem Yayınçılık.
- Şişman, M. (2007). *Toplumsal Bir Aktör Müsünüz?, Bir İnsan Olarak Okul Müdürü*. Ankara: Pegem A Yayınçılık.
- Şişman, M. Ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk Eğitim Sistemi*. Pegem Akademi: Ankara
- Şişman, M.(2007). Okul Yönetimi Ve Öğretim Liderliği. *Eğitime Bakış Dergisi*, 1,3-14
- Taymaz, H. (1995). *Okul Yönetimi*. Ankara: Saypa Yayın Dağıtım.
- Teoman, A. (2003). *Eğretileme: Beşinci Töz*. Kitaplık, 65, 55-58
- Toker, Gökçe, A. ve Bülbül, T. (2014). Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi / Journal Of Educational Sciences Research*, 4, 63-88.
- Tulunay Ateş, Ö. (2016). Öğrencilerin Öğretmen Ve Okul Metaforları. *International Journal Of Contemporary Educational Studies (Intjces)*, 2 (1), 78-93
- Tuncay, N. ve Özçınar, Z. (2009). Distance Education Students' Metaphors. *Procedia SocialAnd Behavioral Sciences*, 1(1), 2883–2888.
- Uğurlu, Z. (2018). Öğretmen Adaylarının Üniversite Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 82-97.
- Yalçın, M. Ve Erginer, A. (2012). İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*. 1(2), 229-256.
- Yıldırım A, Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınçılık.
- Yıldırım N. ve Uğur, M. (2011). Öğrencilerin Algısından Okul Müdürü İmgelerinin Karikatürize İfadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19 (2),409-426.